

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΚΙ ΕΓΩ

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑ

Οι εκστρατείες για την αποκατάσταση του γάμου στις φτωχές τάξεις απορρέουν από την ίδια αυτή μέριμνα να καταπολεμηθεί ο ανεξέλεγκτος πληθωρισμός των δαπανών που επιβαρύνουν την πρόνοια. Όταν, αφού εξαντλήσουν τις παρατηρήσεις που διαπνέονται από υψηλή ηθική και θρησκευτικό ζήλο, οι μελετητές της εργατικής τάξης καταλήγουν να εκφράσουν πού βασίζονται κυρίως οι φόβοι τους: πρόκειται πάντα για την απειλή που επισείει για τα δημόσια βάρη αυτή η μάζα νόθων παιδιών, που προορίζονται για την περιπλανώμενη ζωή και την πρόωγη θνησιμότητα.

Jacques Donzelot,
Ο έλεγχος των παιδιών
και της οικογένειας (1977).
Παρατίθεται στο Παιδική
Ηλικία (Μακρυνιώτη Δ.
επιμ.), Νήσος, Αθήνα 1999,
σ. 415.

PARAPOLITIKA

917 συλλήψεις ανηλίκων από 12 έως 18 ετών

Νεανική εγκληματικότητα:
Ξεπερνούν τις 250 οι
δικογραφίες που έχουν
σχηματιστεί για παιδιά από 7
μέχρι 14 ετών από την αρχή
του 2024

Η παραβατικότητα σε αυτές τις ηλικίες "καλπάζει ανεξέλεγκτη" για σωρεία αδικημάτων, ακόμα και για κατοχή/διακίνηση πορνογραφικού υλικού, επισημαίνουν οι ειδικοί

Στο προηγούμενο επεισόδιο αυτής της σειράς κειμένων (τεύχ. 12, 01/2023) είχαμε ξεκινήσει να συζητάμε το ζήτημα της κρίσης-αναδιάρθρωσης του κρατικού προνοιακού μοντέλου για την παιδική προστασία και την εξύφανση των νέων κρατικών πολιτικών για το παιδί. Για αρχή, είχαμε σταθεί στην ιστορία της κρατικής ενασχόλησης και της επιστημονικής μέριμνας για το παιδί μέσα στον 20ο αιώνα. Βλέποντας το ζωηρό ενδιαφέρον των ευγονιστών επιστημόνων της περιόδου, υποστηρίξαμε ότι κάθε φορά που το κράτος και η επιστήμη απεργάζονται ένα σχέδιο για την παιδική προστασία, σκοπό έχουν να επαναρρυθμίσουν την εργασία και τη κοινωνική θέση των ιδίων, των μανάδων τους και κατ' επέκταση των οικογενειών τους. Κατόπιν, ρίξαμε μια λοξή ματιά στις δομές παιδικής προστασίας που λειτουργούν σήμερα στη χώρα, με αφορμή το σκάνδαλο που είχε ξεσπάσει τότε με την Κιβωτό του Κόσμου. Αναγνωρίζοντας ότι αυτά τα παιδιά προέρχονται από τον ταξικό πάτο της κοινωνίας και κατάγονται από τα πιο υποτιμημένα και περιθωριοποιημένα στρώματα της εργατικής τάξης, είπαμε ότι οποιαδήποτε κρατική ρύθμιση για το προνοιακό μοντέλο δεν κοιτάει ευθέως μόνο τα ίδια αλλά και τις οικογένειές τους. Και ότι οποιαδήποτε σχετική ρύθμιση στοχεύει τελικά στην επαναδιευθέτηση της κρατικής παρέμβασης στις οικογένειες του προλεταριάτου.

Τέλος, κοιτώντας τις πρόσφατες μορφές κρατικής παρέμβασης στον τρόπο αναγνώρισης και άσκησης της γονεϊκότητας, μιλήσαμε για τις δυνατότητες που μπορεί να αποκτήσει η βιοπολιτική εξουσία, παρακάμπτοντας τις μέχρι πρότινος εξασφαλίσεις του «οικογενειακού ασύλου», ώστε να «μπει» μέσα στα σπίτια της εργατικής τάξης, καταγράφοντας, ταξινομώντας, αξιολογώντας και ελέγχοντας πειθαρχικά την σύγχρονη εργατική οικογένεια. Έτσι, καταλήξαμε να υποστηρίζουμε ότι αν κάτι μπορούμε να κρατήσουμε στο τέλος της μέρας, αυτό είναι «η πολιτική συνείδηση ότι όταν το κράτος, τα αφεντικά, οι επιστήμονες και οι φιλάνθρωποι πολίτες ασχολούνται με την οργάνωση της παιδικής προστασίας, στην ουσία αποβλέπουν να ρυθμίσουν εκ νέου την παιδική και

τη γυναικεία εργασία μέσα κι έξω από το σπίτι. Επιχειρούν, δηλαδή, να οργανώσουν κεντρικά τις συμπεριφορές και τις κοινωνικές πρακτικές της εργατικής τάξης, επιβάλλοντας νέες μορφές πειθάρχησης σύμφωνα με το παράδειγμα της νέας εποχής που έχει ήδη ανατείλει».

Στο τεύχος αυτό θα επιχειρήσουμε να πάμε τη συζήτηση ένα βήμα παραπέρα. Έχοντας επιβεβαιώσει, πλέον, τις υποψίες μας ότι το βαμβακερό άγγιγμα της κοινωνικής ιδεολογίας περί της δήθεν «προστασίας της ανηλικότητας» έρχεται πάντα παρέα με την ατσαλένια πυγμή της δημόσιας τάξης, θα δούμε τι σχεδιάζουν σήμερα οι τεχνοκράτες της ποινικής καταστολής για την νεανική παραβατικότητα. Βλέποντας, παράλληλα, το φαινόμενο της ανηλικότητας μέσα από το πρίσμα της θεσμικής αναγνώρισης του γάμου μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών καθώς και των επιδράσεων που είχε στους σημερινούς εφήβους-νεολαίους η πρωτόγνωρη τριετία της κρίσης covid-19, θα πούμε δυο λόγια για την «κρίση» του θεσμού της οικογένειας, έτσι όπως δεν την εννοούν ασφαλώς ούτε τα σικάματα του θρησκευτικο-ρατσιστικού όχλου ούτε οι ανανεωμένες φωνές της πολιτικής ορθότητας. Παραπέρα, θα κοιτάξουμε κάποιες σύγχρονες κρατικές πολιτικές για το παιδί, όπως αυτές αναπτύσσονται στο σχολείο και σε άλλες στιγμές της ευρείας κοινωνικής αναπαραγωγής των ανηλίκων. Κι αφού τα κάνουμε όλα αυτά, τότε ίσως θα έχουμε κατανοήσει λίγο καλύτερα σε τι οφείλεται αυτή η εντεινόμενη πρεμούρα και ο «ηθικός πανικός» των ρουφιάνων, των δικαστών και των μικροαστών για τους μικρούς συνανθρώπους μας.

συκοφαντίες
συκοφαντίες
κι άλλες
συκοφαντίες

Άμεση Δράση (Κρατική & Αντεγκληματική)

Η Ευσταθία Καπαγιάννη είναι αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου, επιφορτισμένη με τα ζητήματα της ανήλικης παραβατικότητας. Σε εγκύκλιο που απέστειλε στις αρχές της χρονιάς προς τους εισαγγελείς όλης της χώρας έλεγε - με το γνωστό ύφος που διακατέχει τους φορείς της κατασταλτικής εξουσίας:

[...] Το κοινωνικό πρόβλημα της εγκληματικότητας των ανηλίκων προβάλλει έντονο και επίκαιρο όσο ποτέ άλλοτε, με τα περιστατικά που έρχονται στο φως να επιβεβαιώνουν την άποψη ότι αυτό έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις. Συμμορίες ανηλίκων στα πρότυπα της μαφίας, έφηβοι που διευθύνουν με μαεστρία εγκληματικές οργανώσεις, περιστατικά βίας από ανηλίκους που μέχρι πριν από μερικά χρόνια ήταν σχεδόν ανύπαρκτα, σήμερα αποτελούν καθημερινότητα.¹

Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι - σε αντίθεση με την δική μας- η δράση των κρατικών μηχανισμών είναι πάντα άμεση. Την ώρα που η Ευσταθία Καπαγιάννη έδινε γραμμή στους κατά τόπους εισαγγελείς να μεριμνήσουν για το μάντρωμα των ανηλίκων που δεν συμμορφώνονται με τις διαταγές της δημόσιας τάξης, το κοινοβούλιο ψήφιζε τον νέο Ποινικό Κώδικα και Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ο οποίος σήμερα έχει ήδη μπει σε εφαρμογή. Το συνολικό βάθεμα του ποινικού-κατασταλτικού κρατικού Λόγου δεν είναι άσχετο με την συστηματική δυσφήμιση και εγκληματοποίηση των ταξικά χαμηλότερων στρωμάτων της νεολαίας για μια σειρά λόγους και προσχήματα, όπως π.χ. οι συνθήειές τους (βλ. τραπ μουσική), η κοινωνική συμπεριφορά τους (βλ. «συμμορίες

ανηλίκων»), οι σχολικές επιδόσεις τους (βλ. υπερδιάγνωση σε ΔΕΠΥ) κ.ά. Η επίταση της ποινικής καταστολής των ανηλίκων κινείται πάνω στις ράγες μιας σταθερής τροχιάς αυστηροποίησης του Ποινικού Δικαίου, αυταρχικοποίησης των δικωκτικών μηχανισμών του κράτους και βίαιης εκπαιθάρκησης του νεανικού προλεταριάτου. Είναι, πλέον, όλο και περισσότερα τα δείγματα που εμφανίζονται μπροστά μας και μαρτυρούν ότι ένα αφηρημένο συλλογικό υποκείμενο έχει βρεθεί ευθέως στο στόχαστρο των κρατικών πολιτικών αποκλεισμού, περιθωριοποίησης, πειθάρκησης και εγκληματοποίησης. Ένα συλλογικό και αφηρημένο υποκείμενο που, ασχέτως πως θα το ονομάσει κανείς, μας περιλαμβάνει και μας αφορά άμεσα γιατί είναι σάρκα από την σάρκα του πολυεθνικού προλεταριάτου². Ένα υποκείμενο που έχει ανάγκη άμεσης υπεράσπισης από τον αδυσώπητο συντηρητισμό της ελληνικής κοινωνίας, τα ύπουλα χόδια των ανθρωπιστών επιστημόνων και τον βαρύ πέλεκυ της δημόσιας τάξης.

Η ποινική εξουσία, όμως, είναι πανούργα! Ταυτόχρονα με την αυστηροποίηση του πλαισίου ποινικής μεταχείρισης των ανηλίκων, το ελληνικό κράτος ψήφισε τον νόμο 5029/2023, ο οποίος φέρει τον τίτλο «Ρυθμίσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία», προβλέποντας την υποχρεωτική συμμετοχή επιστημόνων και δασκάλων-καθηγητών στο έργο της συμμόρφωσης του αποκλίνοντος νεανικού προλεταριάτου. Εισάγοντας ρυθμίσεις όπως π.χ. «ειδική ψηφιακή πλατφόρμα για επώνυμες και ανώνυμες καταγγελίες», «ομάδες δράσης και την πρόληψη της ενδοσχολικής βίας» κ.ά., τα καθάρματα που επιχειρούν να επιβάλλουν σιγή νεκροταφείου παντού, έχουν εκπονήσει ένα συνολικό σχέδιο για τα γίνουν τα σχολεία πιο

ανυπόφορα κι απ' ότι ήδη είναι.

Γι' αυτό και η Ευσταθία Καπαγιάννη έκλινε την παραπάνω αναφορά της με την ακόλουθη προτροπή προς τα σκουπίδια των εισαγγελικών αρχών:

Θα πρέπει - εκτός από τον σχηματισμό των οικείων ποινικών δικογραφιών και την κατά προτεραιότητα διεκπεραίωσή τους - να δώσετε έμφαση σε συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους φορείς, σε δράσεις και προγράμματα μέσω των οποίων τα παιδιά θα μαθαίνουν τον σεβασμό, τη συνεργασία, τη συμμετοχή, τη λήψη πρωτοβουλιών για πράγματα που τους ενδιαφέρουν, τη διαχείριση του θυμού, την επίλυση συγκρούσεων, τη βελτίωση της επικοινωνίας, τη διαχείριση του άγχους ώστε να τεθεί ένα ανάχωμα στη βία.³

Πλάι στο τείχος των σύγχρονων πολιτικών θωράκισης των κατασταλτικών μηχανισμών, όμως, φυτρώνει και η χλωρίδα της «κοινωνίας των πολιτών». Γι' αυτό και στην κοινοβουλευτική συζήτηση για την ψήφιση του παραπάνω νόμου συμμετείχαν - μεταξύ άλλων - η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Συνομοσπονδία Γονέων-Μαθητών Ελλάδας και το Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών. Ορίστε, λοιπόν, γιατί ο δυισμός μεταξύ «κακού κράτους» και «καλής κοινωνίας» δεν είναι απλά αφελής, αλλά και επιβλαβής επιπλέον. Ορίστε πως οι σύγχρονες πολιτικές τεχνολογίες συμμόρφωσης και εκπαιθάρκησης αντλούν ευρεία κοινωνική συναίνεση και αναγνώριση μέσω της δήθεν συμπερίληψης των κοινωνικών φορέων στο έργο της ποινικής καταστολής των ανηλίκων. Να γιατί από αυτόνομη εργατική σκοπιά δεν πρέπει να έχουμε εμπιστοσύνη σε κανέναν άλλον πέρα από την πραγματική κίνηση της εργατικής νεολαίας που, μπορεί μεν να μην σηκώνει προς το παρόν το λάβαρο του ελευθεριακού κομμουνισμού, ωστόσο δείχνει πηγαία καχυποψία απέναντι στους «καλοθελητές» των συμφερόντων της.

Μια γενιά σε κίνηση

Οι σημερινοί έφηβοι την περίοδο 2020-2022 ήταν παιδιά. Μεγάλωσαν, δηλαδή, μέσα σε ένα πρωτόγνωρο περιβάλλον φόβου, απαγορεύσεων και κρατικών προσταγών συμμόρφωσης και πειθάρκησης. Δέχτηκαν επί μακρόν ευθείες κρατικές (και κοινωνικές) εντολές να μαντρωθούν στα σπίτια τους για δύο χρόνια, να αποκοπούν από κάθε μορφή συνήθους κοινωνικοποίησης, να σκύβουν ολημερίς με προσήλωψη πάνω σε οθόνες (για το σχολείο, την κατανάλωση, το φλερτ, την επικοινωνία κ.ά.), να φορούν μάσκες μέχρι και στον ύπνο τους, να εμβολιάζονται για να μπουν στο σχολείο και να μη δείχνουν εμπιστοσύνη σε κανέναν άλλο πέρα από το κράτος. Δεν πρέπει

ειδικοί
αστυνομία
νέα μέτρα
ποινές...
καλά θα πάει
κι αυτό...

να αποτελεί κανενός είδους έκπληξη το γεγονός ότι αυτή η γενιά τα έχει πάρει στο κρανίο με σιδήπυρο προέρχεται από την (πολιτική, υγειονομική, κοινωνική) ορθότητα που εκπροσωπεί πλέον όλο και πιο emphatic ο κρατικός λόγος. Και αυτό, προφανώς, περιλαμβάνει την αριστερά και όποιον άλλο συντάσσεται μαζί του.

Την ίδια στιγμή, η διακομματική υιοθέτηση από το κράτος του δόγματος της δήθεν συμπεριλήψης, αντιρατσισμού, αντισημιτισμού, μη ανοχής στην ομοφοβία κλπ, όπως αποδείχθηκε με σωρεία σχετικών νομοθετημάτων (π.χ. αντιρατσιστικός νόμος, γάμος ομόφυλων ζευγαριών κ.ά.) θέλησε να εμφανίσει στο δημόσιο λόγο την ακροδεξιά – καθόλα κρατική ως προς τη σύνθεσή της – με όρους κοινωνικής αντιπολίτευσης. Η αρχή έγινε με την ποινική δίωξη της γνωστής συμμορίας το 2015 και τον σχηματισμό του λεγόμενου «δημοκρατικού τόξου». Τότε, το αίτημα «οι ναζί στη φυλακή» μπορεί μεν να εμπεριείχε και να εξέφραζε την εύλογη αγανάκτηση τμημάτων της κοινωνίας προς την δράση και τις πρακτικές των φασιστών, ωστόσο υπέκρυπτε κάτι εξίσου σημαντικό. Ότι την αντίθεση στον φασισμό θα την εκφράζον κατ' αποκλειστικότητα τα κρατικά λόγια και έργα. Και ότι οποιαδήποτε άλλη πολιτική ή κινηματική πρακτική, στο βαθμό που δεν συμμορφώνεται με το κρατικό αφήγημα για το ρόλο που έχει και το πώς αντιμετωπίζεται η ακροδεξιά, έπρεπε να κηρυχθεί παράνομη και αντικοινωνική.

Το ίδιο συνέβη και μέσα στην τριετία του covid-19. Η έκτοτε αρραγή σύμπλευση του κρατικού-επιστημονικού λόγου με τις αγοραίες πεποιθήσεις περί υγειονομικής ορθότητας βρήκε άξιους συνομιλητές σε όλο το φάσμα των πολιτικών οργανώσεων: από την κοινοβουλευτική αριστερά μέχρι την κοινωνική αντιεξουσία. Συντεταγμένοι μέχρι κεραίας με τις πολιτικές του φόβου, της τρομοκρατίας και της πειθάρχησης, η συμμαχία κράτους, επιστημόνων και «υπεύθυνων» της αντικρατικής-αντικαπιταλιστικής πολιτικής άνοιξε φαρδύ-πλατύ τον δρόμο για την ανάδειξη της ακροδεξιάς ως μιας δήθεν ριζοσπαστικής αντιπολίτευσης. Μπορεί μεν, τότε,

η συστηματική προσπάθεια μερίδων του χώρου και της αριστεράς που δεν συμμορφώθηκε με την παράνοια των ημερών να μην άφησε χώρο στους φασίστες για ηγεμονία στο δρόμο και το δημόσιο λόγο, ωστόσο η υποχώρηση που σημειώθηκε δεν ήταν δίχως συνέπειες. Όστε όταν ήρθε προς ψήφιση ο νόμος περί αναγνώρισης του δικαιώματος του γάμου στα ομόφυλα ζευγάρια, το πεδίο ήταν ήδη ναρκοθετημένο.

Όπως έχουμε ξαναπεί, στις σύγχρονες αστικές κοινωνίες ο γάμος αποτελεί σύμβαση με αποκλειστικό σκοπό την διαιώνιση της ατομικής ιδιοκτησίας και την θωράκιση του θεσμού της οικογένειας ως του κατεξοχόν εκείνου φορέα ενσωμάτωσης στο κρατικό-καπιταλιστικό σχέδιο. Υπ' αυτή την έννοια, η «κρίση της ελληνικής οικογένειας» όπως την εννοούμε εδώ δεν έχει να κάνει ούτε με τις σιχαμερές απόψεις των εθνικιστών περί «δημογραφικού προβλήματος», ούτε με τις ομοφοβικές/τρανσοφοβικές γνώμες των συντηρητικών μικροαστών περί «διάλυσης» του ομοκανονικού σεξουαλικού μοντέλου, ούτε ασφαλώς με τις φοβικές αφηγήσεις των τιμητών της τάξης και της ομαλότητας περί «ηθικής κατάρπτωσης» της νεολαίας. Αντίθετα, κοιτάει στις τεκτονικές αλλαγές που συμβαίνουν σε επίπεδο ιδεολογίας στο σώμα μιας βαθιά συντηρητικής κοινωνίας που σήμερα καλείται να αποδεχτεί ριζικές ανακατατάξεις – με κρατική μάλιστα πρωτοβουλία, εμπνευσμένη από τα ανάλεκτα της liberal αμερικανικής κοινωνικής πολιτικής-στον θεσμό εκείνο που επί αιώνες έχει φέρει σε πέρας το έργο της εθνικής, θρησκευτικής και γλωσσικής συνέχειας: την αγία ελληνική οικογένεια (που συνεχίζουμε να την μισούμε το ίδιο με πριν). Οι διεργασίες αυτές προϋποθέτουν ασφαλώς πολλά χρόνια για να ωριμάσουν και τίποτα δεν είναι βέβαιο για το μέλλον τους, ειδικά αν λάβουμε υπόψη τον ισχυρό ρόλο που κατέχει η εκκλησιαστική γραφειοκρατία στην ευρεία διαμόρφωση της ιδεολογίας στην ελληνική κοινωνία.

Πίσω στις κρατικές πολιτικές για την νεανική εγκληματικότητα, κανενός είδους έκπληξη δεν πρέπει να προκαλεί η σύσταση και το μέχρι

σήμερα έργο της ειδικής ομάδας επιστημόνων για την αντιμετώπιση της βίας των ανηλίκων, στην οποία προέβη η κυβέρνηση τον Φλεβάρη του 2024.⁴ Το ελληνικό κράτος, βάζοντας μπροστά τις ομιλούσες κεφαλές των «αμερόληπτων επιστημόνων», έχει καταθέσει ένα συνολικό σχέδιο για να κάνει τη ζωή της νεολαίας πιο αφόρητη κι απ' ότι είναι. Η μέχρι πρότινος «πολέμια της ακροδεξιάς» Βασιλική Γεωργιάδου, καθηγήτρια Πολιτικών Επιστημών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, ανέλαβε τον σημαντικό ρόλο να μας εξηγήσει πως πρέπει να αρπάξουμε τους «ανήλικους εγκληματίες» από τα γρανάζια της ακροδεξιάς. Ο «φίλος των παιδιών» και «εχθρός της αντικοβιντ συνωμοσιολογίας» Αθανάσιος Αλεξανδρίδης, παιδοψυχίατρος και ψυχαναλυτής, έχει επιφορτιστεί με το σπουδαίο έργο να μας διαφωτίσει για τους τρόπους που το κράτος πρέπει να παρέμβει στην άσκηση της γονεϊκότητας μέσα στην οικογένεια.⁵ Και η Βασιλική Αρτινοπούλου, καθηγήτρια Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, είχε τη φαινή ιδέα να αυστηροποιηθούν οι ποινές για περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, να απαγορευτούν τα κινητά τηλέφωνα στα σχολεία και να επαναφερθεί το ασφυκτικό πλαίσιο των αδικαιολόγητων απουσιών (που τόσο αγαπήσαμε, ακριβώς επειδή ήταν «αδικαιολόγητες»!).⁶

Από την άλλη, το πραγματικό υποκείμενο που βρίσκεται στο επίκεντρο της συστηματικής αυτής κρατικής επίθεσης, οι μαθητές και οι μαθήτριες της εργατικής τάξης, δείχνουν ότι γράφουν εκεί που δεν πιάνει μελάνι τις κρατικές εντολές. Μπορεί βέβαια, καθώς ο θεσμικός κλοιός κλείνει όλο και περισσότερο πάνω τους, να λιγοστεύουν τα περιθώρια αντίδρασης, ωστόσο είμαστε βέβαιοι/ες ότι η νεανική ευρηματικότητα θα συνεχίσει να εφευρίσκει -όπως πάντα- τρόπους για να ξεφεύγει από τη μέγγελη που έχουν στήσει για την πάρτη της οι τεχνοκράτες της ανθρωπίνης ομοιομορφίας, οι επιστήμονες της παιδικής προστασίας και οι αριστεροί «φίλοι της νεολαίας».

1. Δράσεις για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Αναφορά Εισαγγελίας Αρείου Πάγου 2/2024, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

2. Για περισσότερα βλ. *Νέος ποινικός κώδικας: παλιός όσο και το ποινικό δίκαιο*, περ. Traverso, τεύχ. 16, Φλεβάρης 2024. Επίσης πρβλ. στο 12ο κεφάλαιο με τίτλο «Νεολοιτιστικές αρνήσεις και κρατικές πειθαρχήσεις: από το μετεμφυλιακό κράτος στη Μεταπολίτευση» στον τόμο της αυτόνομης ομάδας έρευνας *α/74 Μεταπολίτευση: οικονομία, πολιτική και ταξική πάλη διαμέσου πολέμου και κρίσεων (1949-1992)*, υπό έκδοση από το Traverso.

3. Δράσεις για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων, ό.π.

4. *Συστήνεται task force για την αντιμετώπιση της βίας ανηλίκων*, εφημ. Καθημερινή (14-2-2024).

5. Κώστας Γιαννακίδης, *Καλές οι αποβολές αλλά δεν φτάνουν*, 10-4-2024, διαθέσιμο στο protagon.gr.

6. Απόστολος Λακασάς, *Πενθήμερη αποβολή για «νταήδες» μαθητές*, εφημ. Καθημερινή (5-3-2024).